

CONSIDERAȚII ASUPRA ECONOMIEI AGRARE ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

MIHAI NICULĂESCU

Primii ani ai secolului nostru marchează o diversificare a activității economice în toate domeniile în România. Agricultură se menține ca ramură economică de bază, produsele ei reprezentând principalul articol de export și principala sursă de venituri pentru stat. Se dezvoltă în același timp și industria, legată în special de prelucrarea bogățiilor solului și subsolului. Petrolul devine principala bogăție a țării, tot mai solicitat pe piețele străine, extragerea și valorificarea lui producând importante mutații în viața social economică a zonelor de extracție. Este de altfel singura ramură industrială în care se încearcă și parțial se reușește prelucrarea superioară a materiei prime brute, unul din județele cele mai bogate din acest punct de vedere fiind și Dimbovița.

Așezat în zona Subcarpaților Meridionali, de-a lungul văilor Ialomița și Dimbovița, județul era alcătuit la începutul secolului al XX-lea din 105 comune rurale și 2 urbane, Bilciurești, Găești, Ghergani, Văile Unite, Voinești, Titu și Tîrgoviște fiind cele 8 plase. Numărul comunelor dintr-o plasă varia între 13—16.

În cadrul județului Dimbovița se constată existența a două tipuri de activități economice: activități industriale-meșteșugărești și activități agraro-meșteșugărești.

Baza economiei sătești constituia agricultura, cele mai întinse suprafețe de teren fiind cultivate cu grâu, porumb, orz, ovăz. Cultivat în special porumbul, în sudul și centrul județului, producția sa ajunge în 1903 la 25.750 tone pentru a scădea apoi brusc, în 1904 la 2.250 tone, datorită groaznicului flagel, care a fost seceta¹, autoritățile locale fiind obligate să aducă porumb din alte zone ale țării pentru a fi distribuit populației înfometate. Pe lângă cereale se mai cultiva sfecla de zahăr, în comuna Braniștea, Bădulești, Conțești și Serdanu, tutunul la Dragodana, Uliești și Pătroaia, cicoarea și cartofii la Bădulești. Apicultura era dezvoltată în comunele Picior de Munte și Dragodana. În cantități mai mici se mai cultivau inul, cînepa, rapița, soia, meiul, fasolea, floa-

¹ „Dezbaterile parlamentare“, nr. 8/1904.

rea-soareului². Grădinăritul se făcea în special în satele din jurul oraşului Tîrgovişte şi Găeşti.

Creşterea vitelor, altă ramură importantă, ocupa un loc de frunte, reprezentînd principala forţă de tracţiune în efectuarea muncilor agricole şi de hrană pentru populaţie. Diminuat considerabil în 1904, datorită secetei, numărul animalelor avea să sporească în anii următori. Se creşteau alit cornute mari cît şi cornute mici, existînd comune întregi precum Gura Şuţii, Crovu, Cobia, Moroieni în care ocupaţia principală a locuitorilor era creşterea animalelor. În orice caz, practicarea agriculturii şi cultivarea cerealelor era strîns legată de numărul de animale, el aflîndu-se în strînsă interdependenţă cu productivitatea muncii. Importanţa creşterii animalelor este reliefată şi de numeroase târguri anuale sau săptămînale care se ţineau la date fixe în judeţ, unele precum cele de la Răcari şi Potlogi erau specializate în comerţul cu vite³. Nu existau crescătorii specializate pentru animale de rasă.

În zona de deal, de-a lungul văilor marilor ape care străbat judeţul se practica intens viticultura şi pomicultura. În cadrul pomiculturii dominantă era cultura prunului, care ocupa peste 80% din suprafeţele cultivate. Pentru îndeplinirea numeroaselor munci legate de cultivarea, recoltarea şi valorificarea produselor, la munte, la deal şi cîmpie, erau necesare numeroase unelte, începînd de la pluguri şi terminînd cu mari instalaţii de exploatarea pădurilor. Mai simple în construcţii, dar mai numeroase erau instrumentele folosite la cultivarea pămîntului şi mai complexe din punct de vedere tehnic dar mai puţine ca număr erau cele folosite în pomicultură şi viticultură. Asupra acestui inventar analiza unor rapoarte şi statistici efectuate cu ocazia expoziţiei naţionale din 1906 ne duc la concluzia că pe lângă introducerea unor maşini moderne de treierat, precum locomobile şi treierătoare existau foarte multe unelte rudimentare, astfel că pe lângă pluguri de fier apar foarte multe pluguri de lemn, pe lângă căruţe cu osia de lemn, care cu osia de fier, pe lângă maşini de tăiat nutreţ şi bătut porumb, grape cu mărăcini. În zona unde se practica pomicultura se constată existenţa unui număr impresionant de cazane de fabricat ţuică, de ordinul zecilor, existînd familii care aveau şi două-patru cazane, unele cu menţiunea că sînt „nemţeşti“. Acolo unde existau terenuri viticole, pe scară largă se foloseau teascuri pentru vin şi tot inventarul aferent de la cel mai simplu la cel mai complex.

Cea mai mare parte a acestui inventar agricol era produs de numeroşi meşteşugari care profesau la sate diverse meserii, răspunzînd unor cerinţe locale. Ei confecţionau : unelte mai simple sau mai complicate, piesele mai mari şi mai sofisticate, fiind procurate de la oraş, însă ele erau foarte rare. În cadrul acestei activităţi o pondere importantă o avea meşteşugul casmic, foarte dezvoltat în zona de munte, în comunele Moroieni, Pietroşiţa, Runcu, unde se valorifica în special lîna, produsă de marile turme de oi. Constatăm astfel că în comunele menţionate se ţeseau scoarţe, velinţe, chilimuri, care erau vîndute pe

² Arh. St. Dimboviţa, Prefectura judeţului, dos. 3/1905.

³ *Almanahul Dimboviţei*, 1912.

piețele din împrejurimi. Existau ateliere de țesătorie, mașini de scăr-mănat și dărăcit, piue, toate avînd drept scop prelucratură și valorifi-carea lînii. Pe lîngă meșteșugul casnic în zonele de cîmpie, la Odobesti, Gheboiaia, Olari, era dezvoltată producția de ceramică: oale, talere, ulcioare și chiar cărămida prelucrată în cuptoare speciale. Nici lemnul nu era scutit de prelucrare. Constatăm în comunele Pietari, Gemenea, Bărbulețu, activități de producție a uneltelor de lemn: donițe, ulcioare, scînduri, iar la Moroieni și Pietroșița, ateliere mari de scînduri. În Românești, sătenii de acolo se îndeletniceau în timpul liber cu con-fecționatul viorilor⁴.

În comunele amintite, pe valea Dimboviței, sau Ialomiței, se ex-trăgea piatra, care era folosită fie pentru construcții, fie arsă în cup-toare și transformată în var, existînd cuptoare de var în mai toate comunele. El era valorificat local și destul de des vîndut în țară.

Pe lîngă existența micilor ateliere meșteșugărești, pe moșiile ma-riilor proprietari s-au ridicat primele fabrici, care valorificau bogățiile solului și subsolului. Este interesant că primele întreprinderi indus-triale apar în sate mai întii și — ulterior se vor construi și în orașe, datorită existenței materiei prime din abundență și a forței de muncă ieftine. Mari moșieri, precum G. Grigorescu și Cîmpeanu ridică pri-mele rafinării de petrol la Colanu și Aninoasa, iar altul, Grigore Gr. Cantacuzino, construiește o moară chiar pe moșia sa, la Băleni. Membri ai familiei lui Rizescu, vor amplasa o fabrică textilă cu războaie de țesut mecanice cu abur la Brănești. În sudul județului, la Slobozia-Moară se va ridica o cooperativă de lăptărie, cea mai mare din țară la acea dată, și o șuncărie la Podul Bărbierului.

Consecințele acestei intense activități economice aveau să fie din cele mai interesante. Pe de o parte se dezvoltă o pătură de comercianți care înființează numeroase cîrciumi și prăvălii ce ajung în cele mai depărtate colțuri ale județului. Putem astfel consemna la 1904 în comuna Moroieni existența unui comerciant de vite mici și proprietar, un cîrciumar și comerciant de turme de vite mici, doi comercianți de vite mici, cinci cîrciumari, o fabrică de cherestea cu abur. În comuna Moțăieni existau cinci cîrciumari, patru cîrciumari la Țița, cinci la Runcu, doi băcani, 2 negustori de porumb, la Bela, 2 cîrciumari, iar la Bezdead erau 2 cîrciumari și băcani, un băcan, 8 cîrciumari, la Șer-bănești-Poduri 10 cîrciumari, 1 cofetar, 1 pescar, 1 măcelar, 5 morari, 1 cîrciumar și bagasier, 2 cu cîrciumă și coloniale, la Cîndești, 4 co-mercianți, și fabricanți de băuturi spirtoase, la Pietrari, 1 comerciant de băcănii și brutărie, 3 comercianți de băuturi spirtoase, la Tătărani, 3 cîrciumari cu amănuntul, și 1 cîrciumar lucrînd singur⁵. Fără îndoială cîrciumile și comerțiații de băuturi spirtoase erau cei mai nu-meroși, de unde și concluzia că acest comerț era foarte rentabil.

Activitatea economică în zona rurală a fost încurajată și de apa-riția băncilor populare, încurajate de liberali care prin capitalul finan-ciar pus la dispoziția celor interesați a contribuit la antrenarea unor

⁴ *Ibidem.*

⁵ Arh. St. Dimbovița, fond Camera de comerț și industrie, Ploiești, dos. 6/1904.

oameni în activitățile de ridicare a unor stabilimente industriale, cum a fost cazul fabricii de sfoară de la Gura Foi. Numărul acestor bănci era destul de mare în județul Dîmbovița, ele situîndu-se pe locul al doilea cu 76 de bănci în 1904, cu un spital de 1.089.661 lei.

Fără a fi esențiale aceste bănci au stimulat activitatea economică în satele Dîmboviței și au favorizat o serie de moșieri și capitaliști ca pe lângă agricultură să se ocupe intens de activități industriale și de exploatarea bogățiilor subsolului.

O altă consecință legată direct de exploatarea petrolului și a sării a fost proliferarea comerțului ambulant cu derivatele acestor bogății, la concurență cu comercianții oficiali în sate din afara județului. Comerțul ambulant devine o ocupație importantă a locuitorilor din Colanu, Gura Șuții, Cazaci, Speriețeni, care vînd ceară, lumînări și gaz, cei din Cornești comercializînd sarea.

Cea mai importantă consecință însă, cu implicații profunde asupra vieții sociale în perspectiva anilor a constituit-o antrenarea populației rurale la munca în întreprinderile industriale, din orașele Tîrgoviște și Găești, în schelele petroliere, în minele de cărbuni sau la exploatarea pădurilor. Numărul mare de sonde care săpau, al minelor nou apărute, necesitau un volum mare de forță de muncă pe care satele din împrejurimi l-au furnizat din plin. Apar astfel în Dîmbovița, primele nuclee proletare, care cu timpul se vor desprinde tot mai mult de munca cîmpului. În același timp se va accentua procesul de urbanizare al unor comune, ele transformîndu-se cu timpul în orașe, cum a fost cazul la Pucioasa și Moreni.

Din cele expuse pînă aici considerăm că la începutul secolului al XX-lea economia rurală din județul Dîmbovița s-a dezvoltat. S-a urmărit pe lângă valorificarea produselor agricole și exploatarea bogățiilor naturale, antrenînd apariția primelor nuclee meșteșugărești la sate. În același timp activitățile comerciale-meșteșugărești au antrenat un număr mare de oameni, unii dintre ei devenind veritabili capitaliști.

RÉSUMÉ

Le commencement du XX-ème siècle marque une diversification des activités économiques. La mise en valeur des mines de charbon et du pétrole se développe de plus en plus.

Des nouveaux établissements industriels se fondent, on construit de nouvelles raffineries, le nombre des banques augmente, l'activité commerciale s'amplifie.

La population des villages est attiré de plus en plus par le processus de production. Les premiers organisations du prolétariat font leur apparition.